

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Біологічний факультет

Кафедра зоології

Дипломна робота

спеціаліста

на тему: **«Фауна ектопаразитів деяких порід сизого голуба»**

Виконала: студентка V курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.040102 Біологія

Дондя Ольга Олександрівна

Керівник: к.біол.н., доц. Підгорна С. Я. _____

Рецензент: к.біол.н., доц. Кириленко Н. А.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _____ від «___» _____ р.

Захищено на засіданні ЕК № _____

Протокол № _____ від «___» _____ р.

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бал)

Завідувач кафедри

_____ Стойловський В. П.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Голова ЕК

_____ Карпов Л. М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Одеса – 2017

Анотація

Проведено дослідження ектопаразитів свійських голубів в двох приватних господарствах с. Фараонівка Одеської області Саратського району (Україна).

В результаті дослідження було виявлено два види пухоїдів: *Columbicola columbae*, *Campanulotes compar* та пір'яний кліщ . Встановлені показники екстенсивності та інтенсивності зараження птахів ектопаразитами, частота зустрічаємості та індекс домінування.

Роботу викладено на 54 сторінках, вона містить таблицю та рисунки. Наведено посилання на 42 джерел літератури (31 кирилицею та 6 латиницею).

Ключові слова: *пухоїди, малофагоз, свійський голуб.*

A study of two ectoparasites of domestic pigeons private households s. Faraonivka Sarata Odessa Oblast region (Ukraine).

The result revealed two types of lice: *Columbicola columbae* and *Campanulotes compar*. Established indicators extensiveness and intensity of infection of birds; frequency of meetings and the index lice dominance.

Diploma thesis is expounded on 33 pages, it contains 1 tables and 4 figures. It provides links to 37 references (31 cyrillic and 6 latinic).

Key words: *lice, malofahoz, homing pigeon.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	6
1.1. Історія вивчення пухоїдів (Mallophaga).....	6
1.2. Загальна морфологічна характеристика пухоїдів.....	7
1.3. Розмноження та розвиток пухоїдів.....	10
1.4. Біологія і поширення пухоїдів.....	11
1.5. Характер шкідливості пухоїдів та заходи боротьби з ними.....	13
2. МІСЦЕ, МАТЕРІАЛ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	17
2.1. Місце та матеріал дослідження.....	17
2.2. Методика збору пухоїдів.....	18
3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ.....	20
3.1. Зараженість свійських голубів пухоїдами.....	20
3.2. Систематичний нарис.....	25
УЗАГАЛЬНЕННЯ.....	28
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	30

ВСТУП

Пухоїди (Mallophaga) – паразитичні комахи, які усе життя мешкають на тілі своїх господарів. Вони являються ектопаразитами та здатні визивати захворювання маллофагоз.

Малофагоз – широко поширене паразитарне захворювання, а також одна з проблем сучасного спортивного та декоративного голубівництва, яке завдає значні збитки. Пухоїди при сприятливих для них умовах швидко розмножуються, отже, інтенсивність інвазії в окремих господарствах може збільшуватися в арифметичній, а при погіршенні умов утримання – в геометричній прогресії. Один-два паразита не впливають помітно на здоров'я голубів, але при високій інтенсивності інвазії патогенна дія малофагів проявляються в повній мірі. Наявність великої кількості пухоїдів може бути одним з перших ознак того, що голуби утримуються з порушенням зоогігієнічних норм, а також не повноцінно годуються або знаходяться в незадовільному догляді.

На теперішній час в світі існує значна кількість робіт, присвячених систематиці, морфології, біології та екології різних видів пухоїдів. Проте, необхідно відзначити, що вивченість поширення і видового складу пухоїдів голубів на території України знаходиться на невисокому рівні. Всебічне вивчення цих специфічних комах може привнести паразитологічний критерій в пізнання близькоспоріднених відношень окремих груп близьких видів тварин-хазяїв. Окрім того, в літературі зустрічаються данні, що пухоїди можуть бути проміжними хазяївами паразитів [Благовещенский, 1959].

Метою роботи було вивчення видового складу та паразито-хазяїні відносини ектопаразитів деяких порід свійських голубів. Для досягнення вказаної мети вирішували наступні задачі:

- з'ясувати видовий склад і поширення пухоїдів на свійських голубах;
- з'ясувати видовий склад і поширення кліщів на свійських голубах;

- проаналізувати взаємовідносини паразитів та їх хазяїв.
- встановити паразито-хазяїні зв'язки ектопаразитів свійських голубів.

Об'єкт дослідження: видовий склад та паразито-хазяїні зв'язки ектопаразитів голубів.

Предмет дослідження: паразитування мікроатропод на птахах.

УЗАГАЛЬНЕННЯ

Пухоїди (Mallophaga) складають ряд постійних ектопаразитів птахів. Своєю життєдіяльністю пухоїди шкідливо впливають на господарів, викликаючи роздратування і свербіння шкіри, знижують імунітет організму птаха. Також вони є переносниками інфекційних захворювань, які представляють безпосередню загрозу для людини.

Під час дослідження деяких порід сизого голуба було виявлено 2 види пухоїдів: *Columbicola columbae* та *Campanulotes compar*. У результаті отриманих даних на голубах двох приватних господарств було виявлено, що домінуючим видом на всіх досліджуваних породах голубів виявився широкопоширений *C. columbae*.

Маллофаги при сприятливих для них умовах швидко розмножуються, отже, інтенсивність інвазії в окремих господарствах може збільшуватися арифметичній, а при погіршенні умов утримання – в геометричній прогресії. Один-два паразита не впливають помітно на здоров'я голубів, але при високій інтенсивності інвазії патогенна дія проявляється в маллофагів повною мірою.

На сьогоднішній день література присвячена Mallophaga дуже мізерна. Наведені в підручниках ентомології відомості про пухоїдів відрізняються стислістю; між тим інтерес до цих комах зростає в зв'язку з їх негативним впливом на домашніх птахів.

Вивченість поширення та видового складу пухоїдів голубів на території України знаходиться на невисокому рівні, тому подальша робота в цьому напрямку має безпосередньо велике теоретичне та практичне значення.

ВИСНОВКИ

1. На 6 породах свійських голубів протягом двох років дослідження було виявлено 2 види пухоїдів: *Columbicola columbae* (L.) та *Campanulotes compar* (B.), які належать до родини Philopteriidae.

2.

3. Домінуючим видом ектопаразитів на всіх досліджуваних породах голубів виявився широкопоширений *C. columbae*, частота зустрічаємості становила 100 %. Значно рідше зустрічався вид *Camp. compar*, частота зустрічаємості – 16,7 %.

4. Встановлена вузька спеціалізація ектопаразитів на вивчених породах сизого голуба.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Абуладзе К. И., Гильденблат К. И., Москвин С. Н.* Практикум по диагностике инвазионных болезней сельскохозяйственных животных: учебники и учеб. пособия для вет. вузов. — М.: Колос, 1978. — 255 с.
2. *Беклемишев В. Н.* Термины и понятия, необходимые при количественном изучении популяции эктопаразитов и нидиколов // Зоологический журнал. — 1961. — Т. 40, вып. 2. — С. 149-158.
3. *Благовещенский Д. И.* Определитель пухоедов (Mallophaga) домашних животных // Фауна СССР. — Издательство Академии наук СССР, Москва, 1940. — С. 89-90.
4. *Благовещенский Д. И.* Строение и систематическое значение половой системы пухоедов (Mallophaga) // Параз. сб. зоол. ин-та АН СССР. — М., 1956, С. 5-87.
5. *Благовещенский Д. И.* Насекомые пухоеды (Mallophaga) // Фауна СССР. — Издательство Академии наук СССР, Москва, 1959. — 202 с.
6. *Благовещенский Д. И.* К морфологии яйца пухоедов (Mallophaga). Тр. зоол. ин-та АН СССР. — 1959. — Т. 1, вып. 1. — 202 с.
7. *Благовещенский Д. И.* Отряд Mallophaga — пухоеды // Определитель насекомых европейской части СССР: т. 1. — М.; Л., 1964. — С. 309-323.
8. *Гаврилишин Х. В.* Пухоеды домашних птиц некоторых хазяйств Львовской области // Проблемы паразитологии: Тр. IV науч. конф. Паразитологов УССР, Киев: Изд-во АН УССР. — 1963. — С. 326-327.
9. *Гриценко В. В.* Лабораторно – практические занятия по курсу «Энтомология»: учебное пособие. — М.: Изд-во РГАУ-МСХА имени К. А. Тимирязева, 2012. — 94 с.
10. *Догель В. А.* Курс общей паразитологии: учеб. для вузов. — М.: Учпедгиз, 1941. — 265 с.

11. *Дубинина М. Н.* Паразитологическое исследование птиц. — Л.: Наука, 1971. — 137 с.
12. *Захваткин Ю. А.* Курс общей энтомологии: учебники и учебные пособия для студентов вузов. — М.: Колос, 2001. — 376 с.
13. *Касиев С. К.* Пухоеды домашних и диких голубей Средней Азии // Энтомол. исслед. в Киргизии. — 1972. — Вып.7. — С. 68-73.
14. *Кеннеди К.* Экологическая паразитология. — М.: Мир, 1978. — 230 с.
15. *Кістяковський О. Б.* Матеріали до фауни Mallophaga України // Зап. фіз.-мат. відділу ВУАН. — 1926. — Вип.1. — С. 133-139.
16. *Ляхова О. М.* Специфичность паразито – хозяйных связей у пухоедов // Фауна Ставрополя. — Ставрополь, 2003. — Вып. 11. — С. 77-80.
17. *Ляхова О. М.* Зоогеографическая характеристика пухоедов Центрального Предкавказья // Фауна Ставрополя. — Ставрополь, 2007. — Вып. 14. — С. 84-87.
18. *Ляхова О. М., Котти Б. К.* Пухоеды (Mallophaga) Insecta на птицах в Центральном Предкавказье // Паразитология. — 2010. — 44 (5). — С. 461-474.
19. *Нагорна Л. В.* Фармако-токсична оцінка ектоцидної дії «Ектосану» при ураженні птиці ектопаразитами: автореф. дис. ... канд. вет. наук: 16.00.04. — Львів, 2009. — 20 с.
20. *Назаров В. П.* Болезни голубей. — М.: Сельхозгиз, 1958. — 56 с.
21. *Осиповский А. И.* Учебник паразитологии с энтомологией: учебник для мед. училищ. — М.: МЕДГИЗ, 1959. — 221 с.
22. *Ромашева Л. Ф.* Эктопаразиты домашних птиц Киргизии и методы борьбы с ними. — Фрунзе: Илнм, 1971. — 209 с.
23. *Сікачина В. І., Оненко В. І.* Вирощування і розведення голубів. — Київ: Агро-Світ України, 2004. — 64 с.

24. *Сорока Н. М., Сидоренко І. В.* Фауна пухоїдів ряду Phthiraptera підрядів Ischnocera і Amblycera сизого голуба (*Columba livia*) в Україні // Вісник Зоології. — 2013. — Т. 47, вип. 3. — С. 211-217.
25. *Тебуева О. М.* Фауна, зоогеографія і специфічність отношень с хозяевами пухоедов (Mallophaga) Центрального Предкавказья: автореф. дис. ... канд. биол. наук: 03.00.14. — Ставрополь, 2011. — 21 с.
26. *Толстенков О. О., Алексеев А. Н., Дубинина Е. В.* Пухоеды — гематофаги (Insecta, Phthiraptera, Amblycera) и клещи (Acari, Ixodidae) // Поволжский экологический журнал. — 2009. — № 4. — С. 327-336.
27. *Федоренко І. О.* Матеріали до фауни пухоїдів (Mallophaga) синантропних птахів УРСР // Паразити, паразитози та шляхи їх ліквідації. — К. : Наук. думка. — 1972. — вип. 1. — С. 215-222.
28. *Федоренко І. О.* Фауна України: Т. 22. Воші, пухоїди. Вип. 5. Пухоїди – менопоніди. Ч. 1. Родини сомафантиди, менопоніди, псевдоменопоніди. — К.: Наук. думка, 1983. — С. 17-37.
29. *Фомичева Е. Д.* Новый метод сбора Пухоедов (Mallophaga) с домашних птиц // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Москва. — 2014. — № 5. — С. 22-25.
30. *Черкащенко М. І.* Матеріали про зараженість ектопаразитами птахів долини верхньої течії Дністра // Наук. зап. наук-природозн. музею АН УЗСЗ. — 1961. — № 9. — С. 69-75.
31. *Эйхлер В. А.* Критерий подвида у эктопаразитов (на примере пухоедов) // Паразитология. — 1977. — № 11 (6). — С. 467-472.
32. *Kettle D. S.* Medical and veterinary entomology (2nd edition). — Cambridge University Press, 1995. — P. 323-458.
33. *Pilgrim R.* Mallophaga on the Rock Pigeon (*Columba livia*) in New Zealand, with a Key to their Identification // New Zealand Entomologist. — 1976. — No. 6 (2). — P. 160-165.

34. *Price R. D., Hellenthal R. A., Palma R. L., Johnson K. P., Clayton D. H.* The chewing lice: world checklist and biological overview. — Illinois, 2003. — 501 p.
35. *Price R. D., Hellenthal R. A., Palma R. L., Johnson K. P., Clayton D. H.* The chewing lice: World checklist and biological overview // Special publication 24. — Illinois: Natural History Survey. — 2003. — 498 p.
36. *Seguy E.* Insectes ectoparasites (Mallophages, Anoplures, Siphonapteres) / Fauna de France. — Paris, 1944. — 681 p.
37. *Smit V.S.* Lousy phylogenies: Phthiraptera systematics and the antiquity of lice // Proceedings of 1st Dresden Meeting on Insect Phylogeny. — 2003. — P. 150-151.
38. *Захваткин Ю. А.* Аккарология – наука оклещах: история развития. Современное состояние. Систематика: Учебное пособие. — М.: Книжный дом «Либроком», 2012. — С. 66-139.
39. *Гембицкий А.С.* Обитатели гнезд синантропных птиц на территории Белоруссии и их роль в распространении возбудителей заболеваний человека и животных. — Автореф. дисс...канд. биол. наук. — Минск, 1968. — 19 с.
40. *Дербенева-Ухова В. П.* Руководство по медицинской энтомологии. — М.: Медицина, 1974. — 359 с.
41. *Бэкер Э. В., Уартон Г.* Введение в акарологию. — М.: Издат-во иностранной литературы, 1955. — С. 7-34.
42. *Беклемишев В. Н.* Основы сравнительной анатомии беспозвоночных. Т.1. Проморфология. — М.: Наука, 1964. — С. 63-104.